

Karel van Eerd

PM

Een geheugenonderzoek in verzen

PM: PRO MEMORIE

Dit boekje met een bloemlezing van vertaalde gedichten maakte Karel van Eerd (1938 - 2008) samen met Henriette Coppens (1940 - 2008) ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag.

PM

Een geheugenonderzoek in verzen

Karel van Eerd

PM

Een geheugenonderzoek in verzen

de gedichten

Giorgio Caproni (1912 - 1990)	13
<i>De laatste inwoner van La Moglia aan het woord</i>	
Valentino Zeichen (1938)	17
<i>Voor Christa F.</i>	
Sextus Propertius (49 - 22 v.C.)	18
<i>Geluk, geluk! Zo'n stralende nacht!</i>	
Pier Paolo Pasolini (1922 - 1975)	21
<i>Aan een paus</i>	
Guido Gozzano (1883 - 1916)	23
<i>Ton Tieme Romeny</i>	
Jules Laforgue (1860 - 1887)	26
<i>Zondag</i>	
Edoardo Sanguineti (1930 - 2010)	29
<i>meisjes zijn nu voor mij classificeerbare items</i>	
Giulia Niccolai (1934)	30
<i>Harry's Bar Ballad</i>	
Biancamaria Frabotta (1946)	32
<i>En ik koop een paar laarsjes Melaena</i>	
Valerio Magrelli (1957)	33
<i>Naast elkaar staan daar na het bruiloftsmaal Dikwijls heb ik gefantaseerd dat blikken</i>	
Theocritus (c. 300 - 250 v.C.)	34
<i>Dit is de tombe van de dichter Hipponax</i>	
Eugenio Montale (1896 - 1981)	35
<i>Nee, vraag ons niet om taal</i>	

Geheugentest

Op mijn leeftijd is er reden je enige zorg te maken over je geheugen. Er verandert iets. Waar ook weer ligt het boodschappenlijstje? En wat moet ik met die droom over een vlinder boven op een distel tijdens mijn laatste kleuterzomer?

Dat zijn normale verschijnselen. Bij mij echter is er nog iets bijzonders aan de hand. Sinds mijn vijftiende houd ik me onledig met poëzie. Voor een groot deel ging het om vertalingen. Op het gymnasium deed je niks anders. Mijn debuut, in de schoolkrant, was die van de Vos en de Raaf. Aan al die vele gedichten bewaar ik enige herinnering, maar mijn geheugen belicht slechts enkele ervan ietwat nauwkeurig, en losse regels vrijwel niet, zelfs niet als het om mijn eigen versjes gaat.

Deze kleine bloemlezing heeft zo een uitzonderlijke keuzenorm. Het gaat om het een en ander dat de vertaler zich in het bijzonder herinnert, en nog steeds met genoeg. De aanleiding is telkens anders, en de ordening komt daarmee overeen.

Karel van Eerd
zomer 2008

in verzen

De viool in onbruik, een van de snaren geknapt, boven op de onderkant van vijf maal acht meter boeken. Mevrouw, ook vrij bejaard, heeft me binnengelaten met de vraag hoe ik mijn koffie wil. Ik heb een afspraak met haar man *Giorgio Caproni*, van wie ik een tiental gedichten heb vertaald, die hij op mijn verzoek bereid is samen met mij te controleren. Zij geleidde me naar zijn werk-kamer, met de koffie, de mijne sterk, de zijne aangelengd, en met de boodschap “hier wordt niet gerookt”.

Die order werd ter plekke niet opgevolgd. “Rookt u?” Ik gaf toe dat zulks het geval was en trok mijn pakje STOP tevoorschijn. “Ja, dat is ook mijn merk. Zonder filter natuurlijk! Krijg ik er een?” Op de werktafel staat een zeer grote asbak vol peuken. Die zevenenzeventigjarige mag niet, maar leeft met een compromis. Er ligt een nagelschaartje naast de asbak. De kingsize sigaret wordt gehalveerd en levert aldus twee peuken op.

Hij is muzikaal. Zijn laatste bundel gaat uit van de Freischütz. De viool, dat wist ik al, herinnert aan enkele vroege conservatoriumjaren. We hebben dus gespreksstof te over.

De dichter vindt dat ik uit zijn verzen een goede keuze heb gemaakt. Hij verzoekt me iets van mijn vertalingen voor te lezen, zomaar, om te horen. Ik kies ‘de laatste inwoner van La Moglia aan het woord’. En de oude Caproni geniet van zijn eigen, nu vreemde muziek. Ik ben trots.

Ik ben nog steeds terug in Rome, te zelfder tijd ('89), om dezelfde reden, controle van enige vertalingen, nu van *Valentino Zeichen*. Hij is van mijn jaargang, maar een heel ander type, een vijftigjarige ex-hippie, nog immer woonachtig in een ex-kraakwoning. Het is een prettig buurtje, vlakbij Porta del Popolo met een kleuterschool en tennispark, waar ik, na een kort, vrolijk en nuttig gesprek, met hem en ettelijke artiesten mee blijf eten bij

een openluchtrestaurant. We hebben het niet over zijn rugzak-jeugd, doch over de Stad, en zijn eeuwigdurende verliefdheid, ‘voor Christa F.’ bijvoorbeeld.

De vraag was, waarom zo weinig door mij vervaardigde poëzie in mijn geheugen is opgeslagen. Wat zijn de haakjes waarmee die zijn opgehangen aan het prikbord van mijn herinneringen? Het lijkt of het antwoord al gevonden is, met enkele autobiografische anekdotes. Die bewonderde oude Caproni stond mij na. Muziek verklaart iets. Overigens is er veel afwezig: God, een realiteit van feiten, een kenbare eigen identiteit. Leven is afscheid nemen, liefst met een glimlach. In jaargenoot Zeichen, wiens avontuurlijkheid ik nooit heb gedeeld, maar zijn beschaafde erotiek wel, en zijn ironie, herken ik ook nogal wat. Maar niet de dichters, doch de gedichten zijn mijn probleem.

Welaan, met het oog op verdere begrijpelijkheid, een oeroude dichter van de fijne erotiek, en mijn professor Latijn, van de vorige generatie, en een boek, en een andere stad erbij.

We zijn dertig jaar terug in de tijd, in Leiden. Ik moest besluiten het doctoraal examen voor te bereiden, en het hoofdvak werd Latijn. Hoogleraar Waszink was een voortreffelijke filoloog en een beste verteller ook nog. Dat kwam goed uit. Het eerstvolgende college ging over *Sextus Propertius*, met veel aandacht voor de vorm, met name ook voor de samenhang tussen versvorm en genre. Het dactylisch distichon, een van de oudste Griekse versvormen (een strofe van twee dactylische regels, de tweede wat korter dan de eerste) werd oorspronkelijk gebruikt voor een graf-schrift, het epigram. Het epigram werd op papier geïmiteerd, meest ietwat uitgerekt, vaak als spotvers. Nog uitvoeriger werd de elegie, het vers voor rouw en vooral ook erotiek.

Niet zo erg lang geleden heb ik enkele van Propertius’ beste vertaald. En kort nadien heb ik op een veiling van Waszinks boekerij diens editie verworven. Dat boek staat vol potloodaansteke-

ningen. Maar bij het hier geciteerde niet één. Het was de hoogleraar toen waarschijnlijk te heftig voor ons jonge dames en heren.

Aansluiting bij het voorgaande vind ik in het genre, epigram en elegie. Het was rond 1800 populair bij enige Duitse dichters, de Romeinse Elegieën van Goethe zijn terecht vermaard. In Italië werd het voorbeeld gevolgd door helden als Carducci en D'Annunzio. Hierop reageerde in de jaren '50 *Pier Paolo Pasolini* met een reeks hoofdzakelijk antiklerikale scheldverzen waarvan ik er één, 'Aan een paus', opneem.

Ik herinner me dit vooral wegens een privécommentaar. Ik had besloten serieus aandacht te besteden aan Italiaanse poëzie. We waren recent verhuisd. In het flatgebouw waar we terecht kwamen woonde reeds Henri Faas, ex-parlementair redacteur van de Volkskrant en politiek verwant sinds de PPR. Mijn afkeer van de Roomse Kerk, ons beider verleden, had een hoogtepunt bereikt. Ik vroeg hem: "Lees dat eens, alsjeblieft." Hij gaf me het een paar dagen later terug, met zinvolle aantekeningen. Ik: "Wat vind je ervan?" Hij: "Ik begrijp wat je bedoelt." Hij is toch nog rooms begraven.

Deze denkoefening lijkt ertoe te leiden dat de aanknopingspunten van mijn herinneringen ook sterk plaatsgebonden zijn. Het volgende gedicht 'Ton Tieme Romeny' van *Guido Gozzano* is aan dezelfde werktafel in dezelfde flat vervaardigd als het voorafgaande. Ook de reden om me ermee bezig te houden was eender. Ik moest in die jaren nieuw werk vinden, althans een bezigheid, en was terechtgekomen op de keuze van het leren van Italiaans, eindelijk eens op tertiair niveau. Een grammaticaboek met stijlloefeningen, dat kon ik niet meer aan. Dus werd het, net als in mijn jonge jaren, vertalen. Dan koop je een leuke gedichtenbloemlezing. En je kiest er een uit waaraan je plezier beleeft. Het sfeertje van herfstige treurnis op een vervallen landgoed beviel me. En

de titel alleen al: een imitatie van ‘Totò Merúmini’ verbastering van Heautontimoroumenos, Zelfkweller.

Die Gozzano had een Frans voorbeeld, net als enige anderen, elders zoals in Nederland de jonge Nijhoff en in Engeland de jonge Eliot en Pound. Die waren mij bekend van toen, op het gymnasium, en van de jaren kort voorheen, als ‘a solid pound of good reading’ tijdens zomervakanties, om bij te komen van het intellectueel vrij dorre middelbareschoolklimaat. Maar hun voorbeeld *Jules Laforgue* kende ik nog niet. Van hem kies ik hier een van de ‘Zondagen’, vanwege de associatie met bijvoorbeeld Nijhoffs Claudine.

Ook het navolgende, van *Edoardo Sanguineti* is me bijgebleven vanwege een locatie. Het gaat om Rotterdam. De dichter is daar een paar keer te gast geweest bij het Poetry International Festival, ik ook wel eens. Bij een van die gelegenheden passeerde er op straat een vuilnisauto, met als opschildering de laatste regel van het gekozen gedicht: ‘wees lief voor mijn lijf: (meer heb ik je niet te zeggen vannacht):’ Goed gezegd, zij het vrijwel dagelijks toepasselijk.

Eén ding is duidelijk. Als een gedicht bij mij in het geheugen blijft haken, is dat zelden vanwege het onderwerp. Dat ik ook genoeg beleef aan zogenaamd light verse, past daarbij. De aardigste varianten in dat genre vind ik bijvoorbeeld in het vroege werk van Kees Stip en Cees Buddingh. Dergelijk werk is zelden goed vertaalbaar. Eén lukte en is me bijgebleven, van *Giulia Niccolai*, ‘Harry’s Bar Ballad’. Een jaar na publicatie heb ik dat bewuste lokaal eindelijk eens bezocht. Onaangenaam. Witte wijn slechts met bubbeltjes. Whisky dan maar, vanwege Hemingway.

Niet zelden spreek ik mezelf tegen. Van *Biancamaria Frabotta* is me juist vanwege het onderwerp een kort gedicht over hoge

hakken bijgebleven. En nog een van recenter datum ‘Melaena’, dat is: zwarte ontlasting. De grondstoffen van poëzie zijn universeel. En de persoon herinner ik me goed, deftige universiteitsdocente, te gast in de Italiaanse ambassade in Den Haag.

Valerio Magrelli, eveneens te gast in Rotterdam en Den Haag, ik bij hem thuis in Rome. Van zijn poëzie blijft me vooral bij hoe hij (dag)droombeelden in taal verzakelijkt. De twee gekozen ‘Dierbaarheden’ getuigen daarvan.

Het tweede is in het verband van mijn geheugentest relevant. Het beeld van het behendigheidsspelletje met bamboestokjes bleef toen enige dagen een vertaalprobleem. Het Italiaanse woord daarvoor, Shanghai, vind je niet in een woordenboek.

Reeds de oude Grieken ... Van zo’n halve eeuw geleden stamt de vertaling van een epigram van *Theocritus*, waarvan het rijm me nog steeds bevalt.

GIORGIO CAPRONI (1912 - 1990)

De laatste inwoner van La Moglia aan het woord

Wie ooit de eerste was, staat niet
vast. Een tweede ging hem achterna. Een derde.
Toen zijn ze, de een na de ander, allen
dezelfde weg gegaan.

Nu is hier niemand meer.

Mijn huis
alleen nog maar
is bewoond.

Ik ben oud.
Wat doe ik hier nog, waarom draal ik
hier hoog, waar binnenkort misschien
ik zelf niet eens meer er zal zijn
die mij gezelschap houdt?

Liever - weet ik wel - moest ik gaan
voordat ook ik zelf nog vertrek.
Maar ik kan niet beslissen. Ik blijf.
Het groen houdt me hier. De bomen.
De rivier. Al is de rivier hoogstens
een geluid en wat koelte
achter het lofer.

's Avonds
zit ik op deze kei, te wachten.
Wachten op weet ik veel, te wachten.
Op de slaap. De dood zou ik zeggen, als ook die niet
- een tijdje geleden - al was vertrokken
uit deze streek.

Ik wacht
en luister.

(Het water,
hoeveel miljoen jaar heeft het water
dit eigen eendere geluid
over eigen keien?)

Ik voel me
kwijt in de tijd.

Of buiten
de tijd misschien.

Maar ik ben
bij mezelf. Ik wil niet
mezelf verlaten - uitgaan
uit mezelf, zoals
's nachts vanonder de grond
een veenmol op zoek
naar ander duister.

Klaver

in de stad staat te dicht
opeen. Ik ben al blind.
Maar hier zie ik. Praat ik.
Voer een gesprek. Hier
antwoord ik mezelf en heb ik
een gespreksgenoot. Ik wil hem niet
kerkeren in de doffe stilte
van lawaai zonder een zweem
van leven. Van woorden
die het leven kwijt zijn.

Ja

(de wind der jaren die de geest
in waait en er het lover
roert) af en toe
vliegt het me naar de strot als ik bedenk
wat ik verloren heb. Al die
vrolijke gezelligheid
van toen. De omhelzingen, de meppen.
's Avonds bij het dorpscafé
de dolle lachpartijen
om de vrouwen. Zo hard
dat de ruiten sprongen.

Maar ik geef niet op. Mezelf
heb ik nog niet verloren.
Ik heb mezelf en ben dus
nog niet alleen.

Alleen
wanneer ik ooit zo alleen ben
dat ik niet eens meer mezelf heb
om mij gezelschap te houden,
is het moment gekomen dat ook ik mijn
beslissing neem.

Dan pak ik
op een ochtend de lantaren
van de muur en zeg de leegte
vaarwel.

En stap voor stap
daal ik dan af in het ravijn.

Maar ook dan nog, in naam
van wat, en waar
vind ik een koers (anderen, lijkt het,
hebben die niet gevonden),
zodra ik mijn kei hier opgeef?

VALERIO ZEICHEN (1938)

Voor Christa F.

Engel, jouw landing valt samen
met de aankomst in de 'eeuwige stad'
van een tentoonstelling van Keltische maagden
van de prerafaëliet Burne-Jones.
Brandmerk me niet als decadente estheet
die van de uitwisseling profiteert;
Romes prestige wellicht? ik niet.
Nu dringen de overeenkomsten zich op,
ik loop rond tussen jouw rijzige zusters
in kuise kledij en dan onverwachts naakt;
ze dragen slechts het gewaad van hun huid
in exact jouw lichaamsmaten.
Schoonheidsanons zijn een dictaat
van de mode die mijn verlangens
willekeurig richting geeft.
Ik keer en keer om in het museum
zoals wie de slaap niet vat in bed;
mijn onbevredigde blik waart langs de gestalten
van dit geschilderde herleven en
dwaalt ver af, tot over de oceaan.
Om jou te omhelzen baat het niet
de omtrek van een globe te omarmen,
noch die te laten draaien als een roulette.
Wie anders de schuld geven van jouw vertrek
dan de culturele uitwisselingen,
oorzaak van het komend morele verval
nu immers geen waarde meer vaststaat.

SEXTUS PROPERTIUS (49 - 22 v. C.)

Geluk, geluk! Zo'n stralende nacht! En jij dan,
heerlijk bed, mijn liefdesparadijs!
Lange verhalen dat we houden, zolang het licht nog brandt;
en toen de lamp was weggehaald, een vechtpartij!
Het ene moment worstelde zij met me, borsten ontbloot;
af en toe trok ze 't hemd ervoor, om te rekken.
Vielen mijn ogen dicht van de slaap, dan opende zij ze
met die mond van haar: 'Uitgeteld, luilak?'
Steeds een andere houdgreep voor onze omhelzing! Eindeloos
draalden mijn kussen op die lippen van jou!

Het is niet fijn in den blinde tastend Eros te verdoen:
het oog, moet je weten, is bij liefde de gids.
Paris werd, naar verluidt, verliefd op Helena's naaktheid
toen zij te voorschijn kwam uit Menelaüs' slaapvertrek;
naakt was ook, heet het, Endymion toen hij Apollo's zuster
verraste, en naakt zij toen hij met haar sliep.
Als jij nu, koppig van zin, te bed in je kleren blijft,
scheurt er kleding en ervaar je mijn handen;
erger nog, als mijn boosheid me nog verder doet gaan,
laat jij straks Mama een paar beurse armen zien.

Jij hebt nog geen slappe memmen, die je de sport beletten:
dat is de zorg van een met gène dat ze al een kind heeft.

Zolang het ons is gegund, verzadigen we het oog in liefde:
eens komt de lange nacht, dat het daglicht uitblijft.
Als jij nu maar ons tweeën zo hecht aaneen wilde ketenen,
dat er nooit een dag zou komen die ons los zou maken!
Neem een voorbeeld aan de liefdesband van de duiven,
doffer en vrouwtje, één trouw koppel.
Of er een grens is aan liefdes hartstocht? Domme vraag:
de ware liefde weet niet van enige beperking.
Het zal eerder zo zijn dat men tarwe oogst uit haver,
dat de zon een zwart span paarden ment,
dat rivieren hun water terug naar de bron gaan manen,
dat er vis leeft zonder water in een droge zee,
dan dat ik mijn verliefdheid naar elders kan overdragen:
van haar blijf ik heel mijn leven, na mijn dood van haar.
Gunt zij mij nu af en toe dergelijke nachten,
dan wordt één levensjaar de eeuwigheid;
en schenkt ze mij er veel, dan ontkom ik daarmee aan de dood:
één zo'n nacht, en iedereen kan een god zijn!

Als alle mensen nu eens zo hun leven wilden leiden,
lekker niets doen onder invloed van veel wijn,
dan bestond er geen moordend staal en geen oorlogsvloot,
dan spoelde niet uit Actiums zee Romeins gebeente aan,
dan zou niet, zo vaak belaagd door zege op eigen burgers,
Rome het moe zijn in zak en as te gaan.

Hiervoor heeft straks terecht het nageslacht woorden van lof;
het was niet ons glas wijn dat de goden heeft gekwetst.

Laat jij, zolang het licht, 's levens winst niet schieten!
Al geef je me al je kussen, dan nog zijn dat er weinig.
Zoals nu de verdorde kransen hun bloemblaadjes lieten vallen,
die je hier boven op alle kommen ziet drijven,
zo zal voor ons, nu trots vervuld van de adem der liefde,
de dag van morgen wellicht het slot zijn van het bestaan.

PIER PAOLO PASOLINI (1922 - 1975)

Aan een paus

Een paar dagen voordat jij overleed, had de dood
het oog laten vallen op een leeftijdgenoot van jou:
op je twintigste was jij student, hij los werkman,
jij deftig en rijk, hij een plebejersjochie:
maar dezelfde dagen hebben boven jullie een goudglans gelegd
over oud Rome dat zich juist zo vernieuwde.

Ik heb zijn lijk gezien, arme Jantje Pet.

Hij zwierf 's nachts dronken bij de Veiling rond,
en is gegrepen door een tram uit de richting van de Sint-Paulus
en een stuk meegesleurd over de rails tussen de platanen:
een uur of zo lag hij daar onder de wielen:

wat volk liep te hoop om hem te bekijken,
in stilte: het was laat, er kwamen niet veel mensen voorbij.

Een van die mannen die bestaan omdat jij bestaat,
een oude politieagent, net zo'n mafiagozer,
schreeuwde naar wie te dichtbij kwam: 'Opzooien!'

Toen kwam er een ambulance om hem te vervoeren:

het volk vertrok, er stond nog een kluitje hier en daar,
en de bazin van een nachtcafé even verderop,
die hem kende, zei tegen iemand die er net aankwam
dat Jan Pet onder de tram was gekomen, eraan was gegaan.

Een paar dagen later ging jij eraan: Jan Pet behoorde
tot jouw grote kudde van Rome en heel de mensheid,
een arme zatlap zonder thuis en zonder bed,
die 's nachts rondzwierf en leefde van wie-zal-'t-weten.

Jij wist er niets van: zoals je niets wist
van duizenden vernederden meer zoals hij.

Misschien ben ik grof als ik me afvraag waarom
volk als Jan Pet jouw liefde niet waard was.

Er zijn schandalige plekken, waar moeders en kinderen
wonen in voorhistorisch stof, modder van vroeger eeuwen.

Een eindje verder dan waar jij hebt gewoond,
in het zicht van de fraaie koepel van de Sint-Pieter,
ligt een van die plekken, de Gelsomino ...

Een heuvel, half afgegraven voor kalkwinning, en beneden
tussen een open riool en een rij nieuwe flats
een massa droeve bouwsels, geen huizen, varkenskotten.

Eén gebaar slechts van jou, één woord van jou,
en jouw kinderen daar hebben een huis:

jij hebt geen gebaar gemaakt, geen woord gesproken.

Er werd jou niet gevraagd Marx te vergeven! Een torenhoge
vloedgolf van generaties en generaties
scheidde jou van hem, van zijn heilsleer:

maar gaat het in jouw heilsleer niet over mededogen?

Duizenden mensen hebben onder jouw pontificaat
vlak voor jouw ogen in stallen en kotten gewoond.

Je wist, zondigen is niet: het kwade doen;

het goede laten, dat is zondigen.

Hoeveel goed kon jij doen! En je hebt het niet gedaan:
jij bent de grootste zondaar aller tijden.

GUIDO GOZZANO (1883 - 1916)

Ton Tieme Romeny

I

Met onverzorgde tuin en hoge ruime zalen
en barokke balkons vol groene potcultuur
lijkt de villa iets uit een van mijn rijmverhalen,
lijkt het villa-cliché uit Wegwijs in Lectuur ...

Droef droomt de villa van betere dagen, dromen
van, onder oeroud loof, dat blijde familiairs,
in de eetzaal zo weids diners voor gastronomen,
bals in de grote zaal, leeg sinds de antiquairs.

Maar waar in vroeger tijd bezoek kwam van de groten
van zware industrie en hoge politiek
stopt een automobiel met horten en met stoten,
sloopt vreemd volk in ruig leer de leeuw van de portiek.

Klinkt geblaf, klinkt een stap, dan opent zich met schroom
de deur ... in die abdij-, kazernestilte leeft
Ton Tieme Romeny met Mama die iets heeft,
Oudtante, grijs van haar, en dan demente Oom.

II

Vijfentwintig is Ton, van inborst fier sarcastisch,
met lust in pennewerk, want vol belezenheid,
niet erg intelligent of ethisch, maar fantastisch
helder van blik: hij is het kind van onze tijd.

Niet rijk, brak voor “verkoop van logentaal” de tijd aan
(Petrarca! ...), zwendelaar te zijn of kranteman,
koos Ton de ballingschap, wijdt het denken bevrijd aan
zijn dwalingen die men hier het best verzwijgen kan.

Hij is niet kwaad, hij steunt met geldelijke giften
de arme, stuurt zijn vriend na vroegste oogst een mand;
hij is niet kwaad. Bij hem komt om hulp met zijn schriften
de scholier, het attest schrijft hij de emigrant.

Zich zelf zich welbewust en zijn fouten, een kouwe,
niet kwaad, maar een Goed Mens, die waarom Nietzsche lacht:
“... ’k lach om de slappeling die goed zich zelve acht
omdat hij leven moet met een stel slappe klauwen ...”

Na ernstige lectuur gaat hij de tuin in, spelen
met zijn hartsvrienden op het lokkende gazon;
die vrienden van hem zijn: een meerkol, rauw ter kele,
een poes, een kermisaap bij name Kwakwajon ...

III

’s Levens belofte bleek naderhand slechts een meined.
Hij droomde jaren van de Liefde die niet kwam,
’n actrice, een gravin, waardoor hij zeer veel pijn leed,
tot hij als minnares het keukenmeisje nam.

Als alles slaapt in huis, komt stil op blote voeten,
fris als bij ochtendkou een stukje zomerfruit,
het meidje bij mijnheer; ze zoent hem eens goed en
bespringt die haar bezit, verzaligd onderuit ...

IV

Ton T. kent geen gevoel. Geheel en al verdorde
door een sluipende kwaal de bron die 't voelen voedt;
door kille sofistiek is deze mens geworden
tot wat een bouwwerk wordt als brand er laaiend woedt.

Maar zoals uit het puin dat het vuur heeft verdragen
irissen spruiten van helviolette pracht,
spruit uit die dorre ziel met het voortgaan der dagen
een bundel poëzie, iel, maar die troosting bracht ...

V

Ton Tieme Romeny kent zo, na trieste jaren,
het klein geluk: 't essay en tussendoor het rijm.
In zich besloten denkt, groeit, zoekt hij, gaat ervaren
het leven van de Geest, eertijds een diep geheim.

Zijn geluid is gering, en de kunst, uitverkoren,
eeuwig. Tijdens dit vers is de Tijd op de vlucht!
Dus werkt Ton achteraf, lacht, wacht dat het zal gloren.
Leeft. Is geboren ooit. Slaakt ooit zijn laatste zucht.

JULES LAFORGUE (1860 - 1887)

Zondag

O, dat klavier, dat lief klavier
waarop geen stop, geen knop voor stop zit,
dat klaagklavier van vierhoog hier
dat koppig boven op mijn kop zit!

't Moet zo'n enge prelude zijn,
zo'n werkstersromance vol ontrouw,
't zal zo'n ijle etude zijn,
waarna Het Gebed ener Jonkvrouw!

Vluchten? Waarheen, met voorjaarsweer?
Buiten, zondag, niks te beleven ...
En thuis niks te beleven méér ...
Niks te beleven is gegeven!

Hé daar, lief kind, gemenerik
met je kille Lied zonder woorden!
Ik loop toch heus niet in de strik
van jouw droef gebroken akkoorden ...

Noodlottig Liebestraumboeket,
dwaze verlepte pastorales,
hou op, hou op! U komt, en met
dat mijn ziel dan al aan de haal is ...

Zo'n wolkenzondag, is bekend,
dan verricht ik niets meer van waarde,
en zelfs 't poverste pierement
(ach arm!) doorsteekt mijn lijf met zwaarden!

Ja, 't is te erg wat mij bezielt!
Was ik getrouwd, ik kuste, smoorde
mijn schat! Op twee knieën gekniel
verleidde ik haar met de woorden:

'Mijn hart is al te zeer mijn ik!
En jij belichaamt 's mensen zwakte;
dus jij betreurt geen ogenblik
als ik je nu eens stevig pakte!'

EDOARDO SANGUINETI (1930 - 2010)

meisjes zijn voor mij nu classificeerbare items: zoals postzegels, folktales, insekten: (voor mij, oldschriftécrivain, zoals haar man zegt):
(en als ze getrouwd zijn, verdraaid, heus des te erger): zo kan ik alles en iedereen voorzien, zie je:

(en alleen het verhaal van de vinus bonus, het verhaal namelijk van de latinist in het klooster, dat ik je vertel als ik terug ben, als ik het tenminste nog weet, is nieuw: hoort bij het verhaal van de dokter en de vergeten nomina en het rijtje van rosa): (zoals ook nieuw is het verhaal van het paard en de hoed van Knaz Mihajlo, met de beeldhouwer die aan het eind zich van kant maakt):

er zijn een hoop hypocrieten die geloven, weet ik wel, in wat ze de wereld melden: (en ook hier dus, in deze witte stad waar het aldoor regent, en ze me in het hotel drie keer per dag een andere kamer dreigen te geven):

wees lief voor mijn lijf: (meer heb ik je niet te zeggen vannacht):

GIULIA NICCOLAI (1934)

Harry's Bar Ballad

een cocktail voor Marcello Angioni

Altijd weer een probleem wil een Duitser bestellen
zwei dry martini
kon ook wel bestellen
zwei martini dry
maar bestelt hij
zwei martini dry
brengen ze martini zonder gin.
Opdrinken dan maar?
Nee
want meneer en mevrouw
willen zwei dry martini
en NIET zwei martini dry.
Hij kon ook bestellen
zwei mahl dry martini
in Nederlandse vertaling
twee keer drie martini.
Dan brengen ze hem er zes.
Voor zes al dry martini?
Maken ze er achttien.
Zes plus zes dus twaalf
zesendertig zes maal zes?

Ik wil geen twaalf en geen zesendertig martini
ik wil gin G.N. ever
Giulia Niccolai for ever.
Des dry martini! Neuf!
Pas des vieux bien sôr madame ...

Ook een Amerikaan die bestelt
nine dry martini loopt het risico er zelfs niet een te krijgen
als de barman hem voor een Duitser houdt
Dix dix dry martini!
Non je dis pas je dis pas je dis pas!

BIANCAMARIA FRABOTTA (1946)

En ik koop een paar laarsjes
zwart als de nacht en met hoge hakken
om het hoofd uit de wolken te steken
om vlot door de kerstregen heen te rennen
en de vlagen van die jeugdmisdadigheid.
En ik show je mijn laarsjes
kek en snel om af te dalen van de hoge wraakneming
van de roltrappen in de metro en dan lach jij
om die laarsjes
die me rechtstreeks de hel in brengen tot bij God.

* * *

Melaena

Toen er, blaadjes, iele flinters van me,
in jullie een gat kwam door de nanachtaspirine
en jullie in zo veel handen vielen
aan de wereld reeds overgeleverd
en in hoogste twijfel omtrent de andere
- publiek van verduisterde sterren
op lanen die traag leegraken -
hyperkritische nurses, onverwachte
stars van mijn flinters
mijn al te magere geteisterde
blaadjes, muzikanten onder het slijm ...

VALERIO MAGRELLI (1957)

Naast elkaar staan daar na het bruiloftsmaal
de glazen van het jonge paar, verbonden
dicht naast elkaar, het is hun trouwdag.
Overal smet het bruidspaar
kleding en stukken uitzet
en markeert zo de route van vertrek
een spoor achter zich latend
van koppelingen, pendants, elkander
rakende, getuigen,
de wereld per paar.

* * *

Dikwijls heb ik gefantaseerd dat blikken
na het moment van zien nog voortbestaan,
vergelijkbaar met lansen,
gecalculeerde banen, speren
tijdens een veldslag.
Daarom vermoed ik dat binnen een kamer
waar de mensen net weg zijn
dergelijke lijnen zeker nog een tijdlang
blijven hangen in de ruimte, gekruist
in het stelsel van hun evenwichtspatruon
onberoerd over elkaar heen als stokjes
van mikado.

THEOCRITUS (c. 300 - 250 v.C.)

Dit is de tombe van de dichter Hipponax.

Jij bent van min allooi, verdwijn hier, maak voort, vent!

Maar jij die bruikbaar, flink en van een goed soort bent,
zoek plaats, en voor die moed is slaap verdiend loon straks.

Eugenio Montale (1896 - 1981)

Nee, vraag ons niet om taal als een lijst met strakke rand
rond ons vormloos gevoelen, die dat helder maakt
met vuurrode letters en als een crocus naakt
en alleen staat te pralen op stoffig land.

Ach hij die de weg kent waar hij gaat,
met anderen en zichzelf op goede voet,
en zijn schaduw negeert, die door de zonnegloed
op een vervelozе muur geschreven staat!

Vraag ons niet om de formule die je werelden open kan leggen,
wel wat krom gompel, dor als oude schillen.
We kunnen je heden slechts dit nog zeggen,
dat we *niet* zijn, dat wat wij *niet* willen.

*Karel van Eerd en Henriette Coppens woonden in een prachtig maar
onhandig huis aan de Oude Rijn in Leiden. Op de muur liet Karel een
gedicht van Eugenio Montale schilderen. De vertaling, die hij zelf
maakte, is aan deze bloemlezing toegevoegd.
www.muurgedichten.nl*

PS

Dit boekje had een feestelijk boekje moeten zijn. Mijn ouders Henriette Coppens en Karel van Eerd maakten het samen ter gelegenheid van Karels zeventigste verjaardag op 4 november 2008. Ze haalden het niet. Henriette overleed volkomen onverwacht op 1 oktober van dat jaar en Karel volgde drie weken later op 25 oktober.

Het idee voor dit boekje kwam van Henriette. Toen wij in mei 2008 samen op Java waren, het eiland waar zij was geboren, vertelde ze dat ze erover dacht om Karels zeventigste verjaardag te gaan vieren. We spraken er een paar keer over. Een surprise party leek ons niet zo handig, maar wel een bijeenkomst waar Karel een aantal dierbaren kon ontmoeten. Niet te groot, Karel was beter in kleine gezelschappen. En het leek haar leuk om iets van Karels geschriften in eigen beheer uit te geven.

Een paar weken na onze fantastische reis stuurde Henriette me een e-mail: 'Vandaag zei Karel dat hij zijn verjaardag wel zou willen vieren. Hij dacht aan een café met piano vlakbij het station, waar vrienden van ons ook een feestje hebben gegeven. Het was net of hij onze gedachten gelezen had. Ik vertelde hem dat wij al met die gedachte rondliepen en dat ik het dus een goed idee vond. Hij denkt aan de vrijdag van half vijf tot half acht (tot die tijd kan je het café afhuren). Hij vroeg zich af of we een professionele pianist moesten inhuren of dat het leuker was als de goede muzikanten onder ons af en toe optreden. Ik heb hem niet over het boek verteld, dat kan een verrassing blijven. Morgen gaat hij overleggen met de cafébaas. Wat een ontwikkeling he? Karel blijft toch verbazen. Wie had nou ooit gedacht dat hij zijn verjaardag zou willen vieren?'

Uiteindelijk werd dat boekje ook geen verrassing, maar een coproductie. Karel koos ervoor om een selectie van zijn vertalingen van gedichten te publiceren. Die zomer schreef hij het voorwoord, op zijn vaste plek voor de caravan op camping La Punta di Crabbia aan het Ortameer in Italië. Ik belde Karel toen hij daar een weekje alleen was, omdat Henriette was teruggekomen voor de geboorte van kleinzoon Tom. ‘Het is klaar’, zei hij. Daarna is hij nog een tijd blijven schaven, maar het was hem gelukt. Henriette zorgde dat de teksten digitaal bij Femke Meijer kwamen, een goed vriendin van mij die gespecialiseerd is in dergelijke uitgaven.

Tot zover ging alles goed. Maar opeens was alles anders. Henriette overleed na een zeer kort ziekbed. Toen ze net was overleden, wilde Karel het boekje niet meer uitgeven. Ik moest alles stopzetten. Maar een paar dagen later vond Karel dat het boekje er juist wél moest komen. Ik nam de coördinatie over en belde Femke; in dit geval erg prettig dat werk en privé soms door elkaar lopen. Binnen een paar dagen was er een opmaakproef die ik naar Karel bracht om te controleren. In de trein naar Leiden las ik voor het eerst de inleiding. Prachtig, geestig, compact, raak. Wat was ik trots! Maar ook Karel overleed voordat het boekje helemaal af was. Bij zijn afscheid heb ik beloofd om het af te maken. En nu maak ik die belofte waar.

Christine van Eerd
zomer 2017

ISBN 978-94-91683-28-2
NUR 306

www.totemboek.nl

Non chiederci la parola che squadri da ogni lato
L'anima tua informata e a lettere di fuoco
le declinanti e impugna come un'arma
perduta in servizio a un paludoso prato.

Ah l'uomo che se ne va sicuro,
agli altri ed a se stesso antico,
e l'ombra sua non cura che la canicola
stampi sopra una macchina nera!

Non domandarci le formule che mundi posse aprirli,
di qualche storia siffatta e senza come un ramo.
C'è chi non sanno, c'è chi non vogliono.

GIULIO GIOVANNI PASTOR

PS: POST SCRIPTUM

In het jaar dat Karel van Eerd negenenzeventig
zou zijn geworden, maakte zijn dochter
Christine van Eerd dit boekje af.